

Den fremtidige brugers mulighed for genfindning af data

Troels Andresen og Henrik Bulskov
Roskilde Universitet

Agenda

- IR – simpel fritekst
- Meta-data indholdsbeskrivelse
- Ressourcer til indholdsbeskrivelse
- Indeksering
- Ontologi
- Semantisk indeksering
- Summarization, ...
- Meta-datas betydning ...

Vores baggrund

- Tidligere samarbejde bl.a.
  - DBC
    - “Fleksibel søgning i DanBib” (DanBib og bibliotek.dk)
    - Fuzzy søgning baseret på DK5 indeksering
  - Nationalencyklopædien
    - “OntoQuery: Ontology-based Querying”
    - Ontologibaseret søgning med fokus på Ernæringsartikler i encyklopædien
  - ScanJour
    - “Videnbaseret søgning i ESDH”
    - Avanceret søgning baseret på ontologier knyttet til ESDH
  - Novo Nordisk a/s
    - “SIABO: Semantic Information Access through Biomedical Ontologies”
    - Semantisk indeksering af tekster i videnskabelige artikler
    - Baseret på centrale systematikker/taksonomier/ontologier
      - Biomedicinske UMLS, MESH, SnoMed, ...
      - Sproglige WordNet, VerbNet, NomLex, ...
    - Semantisk søgning og visualisering baseret på dette

Ord-baseret IR / Fritekst-søgning

- Simpel model: Inverterede filer
  - ”ord peger på dokumenter”
  - en indgang for hvert ord
  - stopord
- Mere avanceret tilgang: vægtet indeksering
  - Vector-space model
  - Fuzzy model
- Bestemmelse af vægtning
  - mål for afstand
  - hvor karakteristisk er et ord (fx hvor mange gange forekommer det i dokumentet)
  - hvor godt er et ord i indeks (meget almindeligt eller sjældent)

Meta-data

- Meta-data
  - stamdata
    - dokument-navn/titel, dato, sagsbehandler, ...
  - indholdsbeskrivende data
    - manuelt eller automatisk tilknyttet ...
- ... det er den sidste form der er den interessante

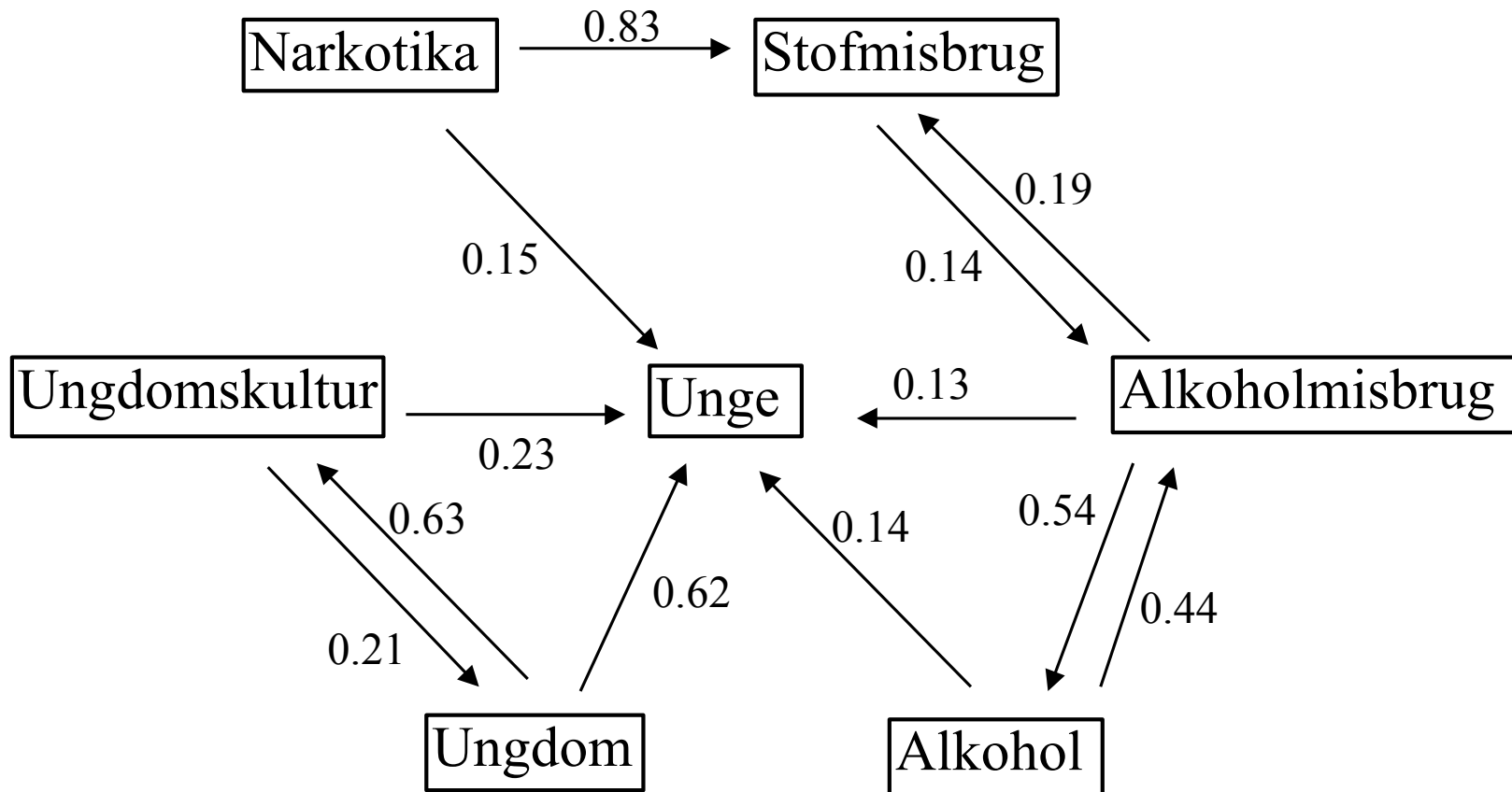
Ressourcer til indholdsbeskrivelse (som meta-data kan referere til)

- Ressourcer som reference for meta-data
  - manuelt opbygget "systematik"
  - automatisk genereret
- Ressourcer, manuelt opbyggede
  - Kontrollerede Emneord
  - Klassifikationsystemer
  - Journalplan
- Ressourcer automatisk genererede
  - mængden af forekommende ord
  - vægtet ud fra statistik
  - termnet: associationer imellem termer på baggrund af ko-forekomster

Indeksering

- indeksering
  - tildele indholdsbeskrivelse
  - manuelt
    - kontrollerede emneord
    - klassifikation
    - facet
  - automatisk
    - fundne forekomster af ord
- kan bruges til udlede nye ressourcer
  - termnet
  - clustering

Termnet

- Termnet kan være nyttige men kvaliteten afhænger af kvaliteten af indekseringen
- DERFOR: manuelt tilknyttede metadata har potentielt stor værdi
- Termnet kan dannes på baggrund af hele database eller et udsnit fx en tidsperiode

Aktuel DBC artikelsamling 1999

Fuzzy søgning i DanBib - Microsoft Internet Explorer

Adresse <http://www.isl.ruc.dk/cgi-bin/dbc.cgi?ID=57&MODE=1>

Fuzzy Søgning i DanBib

Prototype Version 2.0

Søgside Svarside Emneside

Clinton Bill

0.9610	Lewinsky Monica (30)	0.7863	USA (3459)
0.9129	seksuelle skandaler (61)	0.4098	skandaler (106)
0.8512	Starr Kenneth (6)	0.4096	politiske skandaler (112)
0.8512	Jones Paula Corbin (6)	0.3715	seksuelle skandaler (61)
0.8512	falske vidneudsagn (20)	0.3465	politik (3455)
0.7448	Nichols Mike (3)	0.1958	Lewinsky Monica (30)
0.7448	præsidentbesøg (7)	0.1818	præsidentvalg (144)
0.6738	vidneudsagn (27)	0.1708	valg (701)
0.6620	Præsidentkandidaten (5)	0.1240	vidneudsagn (27)
0.6620	Clinton Hillary Rodham (11)	0.1175	falske vidneudsagn (20)
0.6620	Arkansas (2)	0.1173	præsidentkandidater (65)
0.6620	Whitewatergate (2)	0.1143	udennigspolitik (622)

Søg Emneord Vis Kuffert Søgeindstillinger

Udført Internet-zone

Ontologi

- Generelt
  - specificerer og relaterer “begreber”
  - Gruber (1993):
    - *An ontology is an explicit specification of a conceptualization.*
  - ingen eksakt definition
    - spænder over
      - simple afgrænsede term-lister
      - ...
      - is-a hierarkier
      - ...
      - formelle logiske systemer

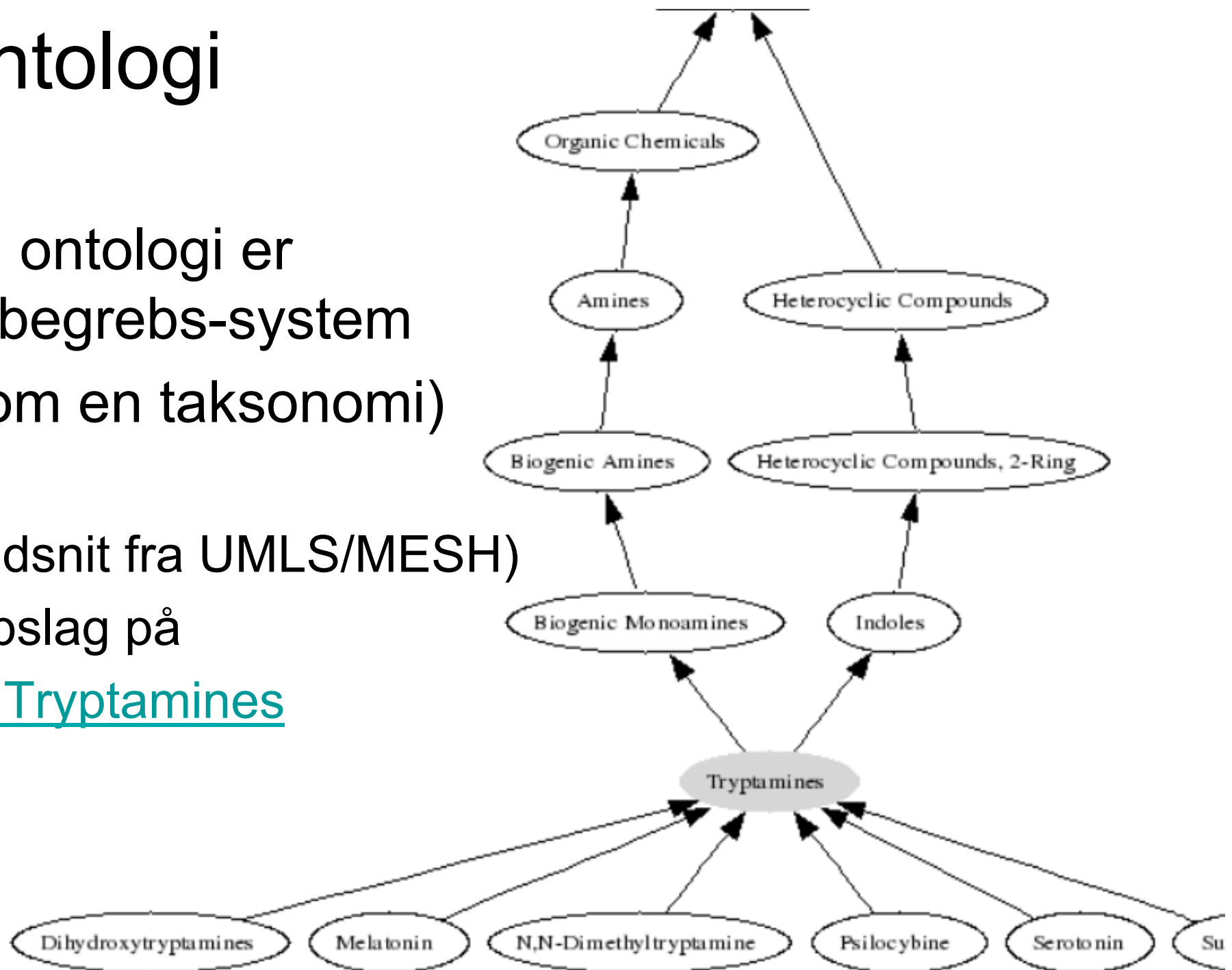
Ontologi

En ontologi er
et begrebs-system
(som en taksonomi)

(Udsnit fra UMLS/MESH)

Opslag på

[Tryptamines](#)

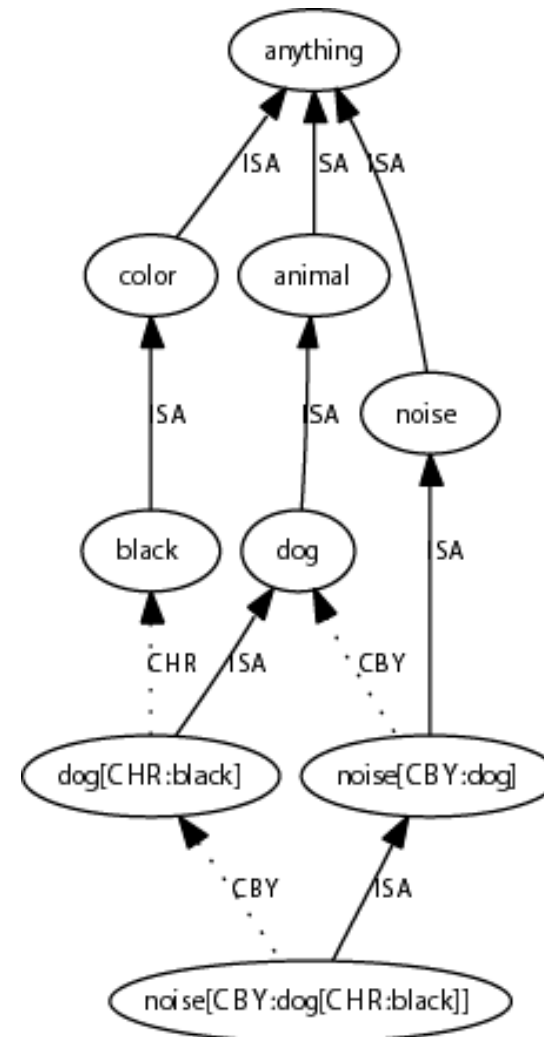
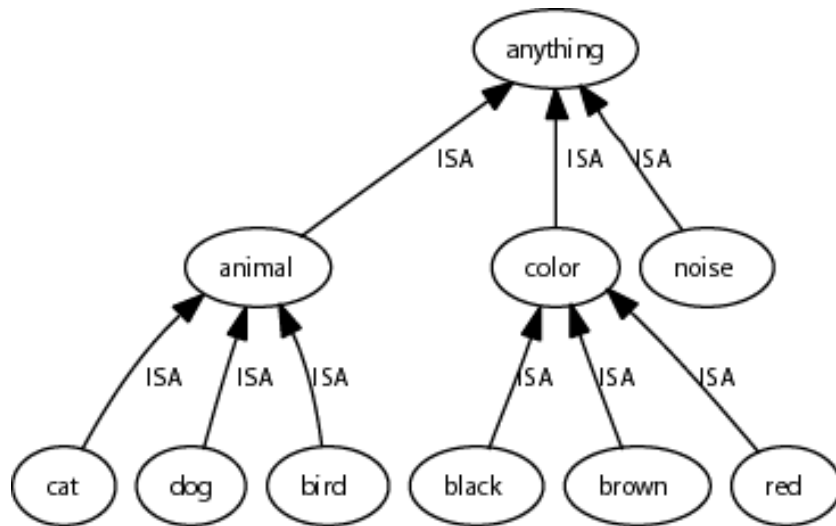

Sammensatte begreber

- som udgangspunkt er begreber relaterede med 'en relation:
  - **isa**: begrebsinklusion
- med en samling af supplerende relationer fx
  - **loc**: location, position
  - **wrt**: with respect to
  - **chr**: characteristic (property ascription)
  - **cby**: caused by
  - **agt**: agent of act or process
  - **pnt**: patient of act or process
  - ...
- dannes sammensatte begreber, fx
  - woman
  - woman[**chr** : pregnant]
  - treatment[**pnt**: woman[**chr**: diabetic, **chr**: pregnant]]
- begreber kan altså sammensættes og dermed danne nye begreber,

Ontologi

- Baggrunds-ontologi
- Udvidet med genkendte begreber

Ontologisk semantik

- at “afbilde” ord og fraser ind i begreber i ontologien
- i princippet uafhængigt af forskellige sproglige iklædninger, således at samme begreb, fx
  - barn[**chr**: overvægtig]
- kan genkendes udfra:
  - ”overvægtige børn”
  - ”børn med overvægt”
  - ”børn som er overvægtige”

Ontologisk beskrivelse / Semantisk indeksering

- beskrivelsen (indekseringen) for en tekst er en struktur af (udvalgte) begreber der indgår i denne
  - for teksten
    - ”behandling af overvægtige børn med alternativ medicin”
  - er følgende mulige alternative beskrivelser
    - {behandling, overvægtig, barn, alternativ, medicin}
    - {behandling, {overvægtig, barn}, {alternativ, medicin}}
    - {behandling, barn[**chr**: overvægtig], medicin[**chr**: alternativ] }
    - {behandling[**ptn**: barn[**chr**: overvægtig]], medicin[**chr**: alternativ] }
- ptn**: patient of act or process
chr: characteristic
- semantisk indeksering
    - erstatter / udvider konventionel ord-baseret indeksering
    - semantisk indeks =
ontologisk beskrivelse =
mængde af identificerede begreber

Semantisk indeksering

Eksempel

- begrebs-baseret indeks =
ontologisk beskrivelse =
mængde af identificerede begreber
- fx kan
  - ” 10,594 pregnant women registered at 47 primary health care (PHC) centers in Al-Hassa”
- beskrives med
  - { care[chr: primary, wrt: health], center[wrt: Al-Hassa], woman[chr: pregnant] }

Ekstraktion af begreber til semantisk indeksering

- The newest drugs, **selective serotonin reuptake inhibitors** (SSRIs), relieve depression similar to the TCAs and MAOIs, but have a lower rate of unpleasant side effects.
- ... selective serotonin reuptake inhibitors ...
- selective/JJ serotonin/NN reuptake/NN inhibitor/NNS
- NP[selective/JJ serotonin/NN reuptake/NN inhibitors/NNS]
- **inhibitor[chr: selective, wrt: reuptake, wrt: serotonin]**

Ekstraktion af begreber til semantisk indeksering

- The newest drugs, **selective serotonin reuptake inhibitors** (SSRIs), relieve depression similar to the TCAs and MAOIs, but have a lower rate of unpleasant side effects.
- The/DT new/JJS drug/NNS ,/, **selective/JJ serotonin/NN reuptake/NN inhibitor/NNS** (/ (SSRI/NNS)/) ,/, relieve/VB depression/NN similar/JJ to/TO the/DT TCA/NNS and/CC MAOI/NNS ,/, but/CC have/VBP a/DT low/JJR rate/NN of/IN unpleasant/JJ side/NN effect/NNS ./.
- **NP**[The/DT new/JJS drug/NNS] ,/, **NP**[**selective/JJ serotonin/NN reuptake/NN inhibitor/NNS**] (/ (**NP**[SSRI/NNS])/) ,/, relieve/VB **NP**[depression/NN] similar/JJ to/TO **NP**[the/DT TCA/NNS] and/CC **NP**[MAOI/NNS] ,/, but/CC have/VBP **NP**[a/DT low/JJR rate/NN] **PP**[of/IN unpleasant/JJ side/NN effect/NNS] ./.

Ekstraktion af begreber til semantisk indeksering

- The newest drugs, **selective serotonin reuptake inhibitors** (SSRIs), relieve depression similar to the TCAs and MAOIs, but have a lower rate of unpleasant side effects.

NP[The new drug]	drug[chr: new]
NP[selective serotonin reuptake inhibitor]	inhibitor[chr: selective wrt: reuptake, wrt: serotonin]
NP[SSRI]	SSRI
NP[depression]	depression
NP[TCA]	TCA
NP[MAOI]	MAOI
NP[a low rate] PP[of][NP[unpleasant side effect]]	rate[chr: low, wrt: effect[chr: unpleasant, wrt: side]]

Semantisk søgning

- ... en prototype
- Søgespecifikation
  - Et tekstuel udtryk (sætning, frase, opremsning, ...)
- Søgeevaluering
  - bedste match i en "fuzzy" evaluering
  - ontologi inddrages ved
    - similaritetsmål over begreber i ontologien samt
    - ekspansion af forespørgsel med "similare" begreber
- Eksempel, søgning på:

cardiovascular disease in users of birth control pills

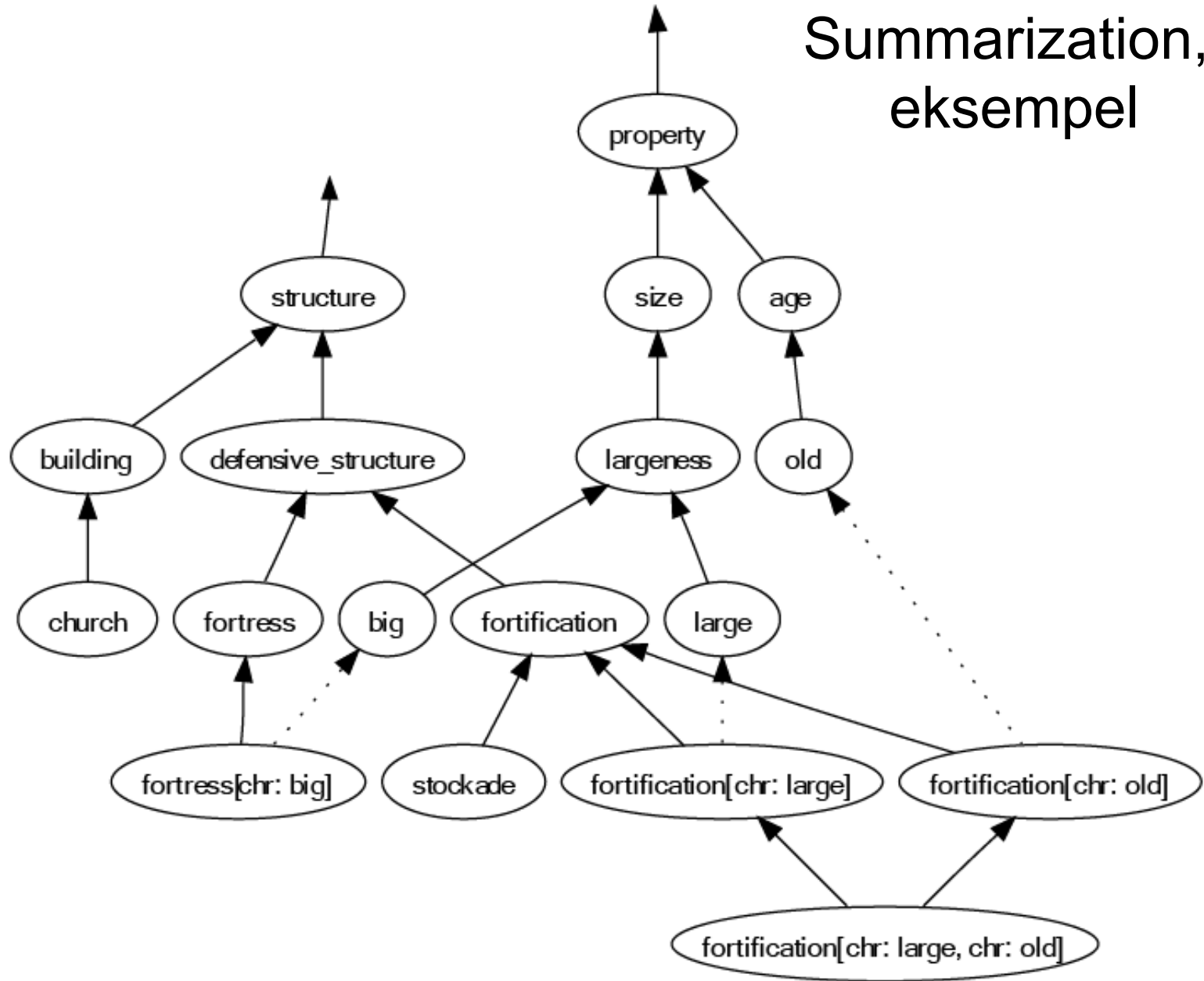
7065057(1.00)

- **Effects of estrogens and progestogens on lipid metabolism.**
- The incidence of venous thromboembolism, coronary **heart disease**, and stroke is increased in **users of oral contraceptives** (OCs).
- This article presents epidemiologic data associated with OC use.
- In a health and nutrition survey of 800 women (20-40 years of age) from Heidelberg, West Germany, fasting blood values, 24-hour urine values, blood pressure readings, fat biopsies, and data on nutritional and medication intakes were recorded.

andre mulige anvendelser ...

- Udover søgning kan en ontologi anvendes til bl.a.
  - zoom og summarization (opsummering af svar)
  - clustering (samling af dokumenter i grupper)
  - automatisk klassifikation
  - grafisk visualisering (præsentation af dokumenter, såsom svar, fx igennem graf over systematikken)
  - ...

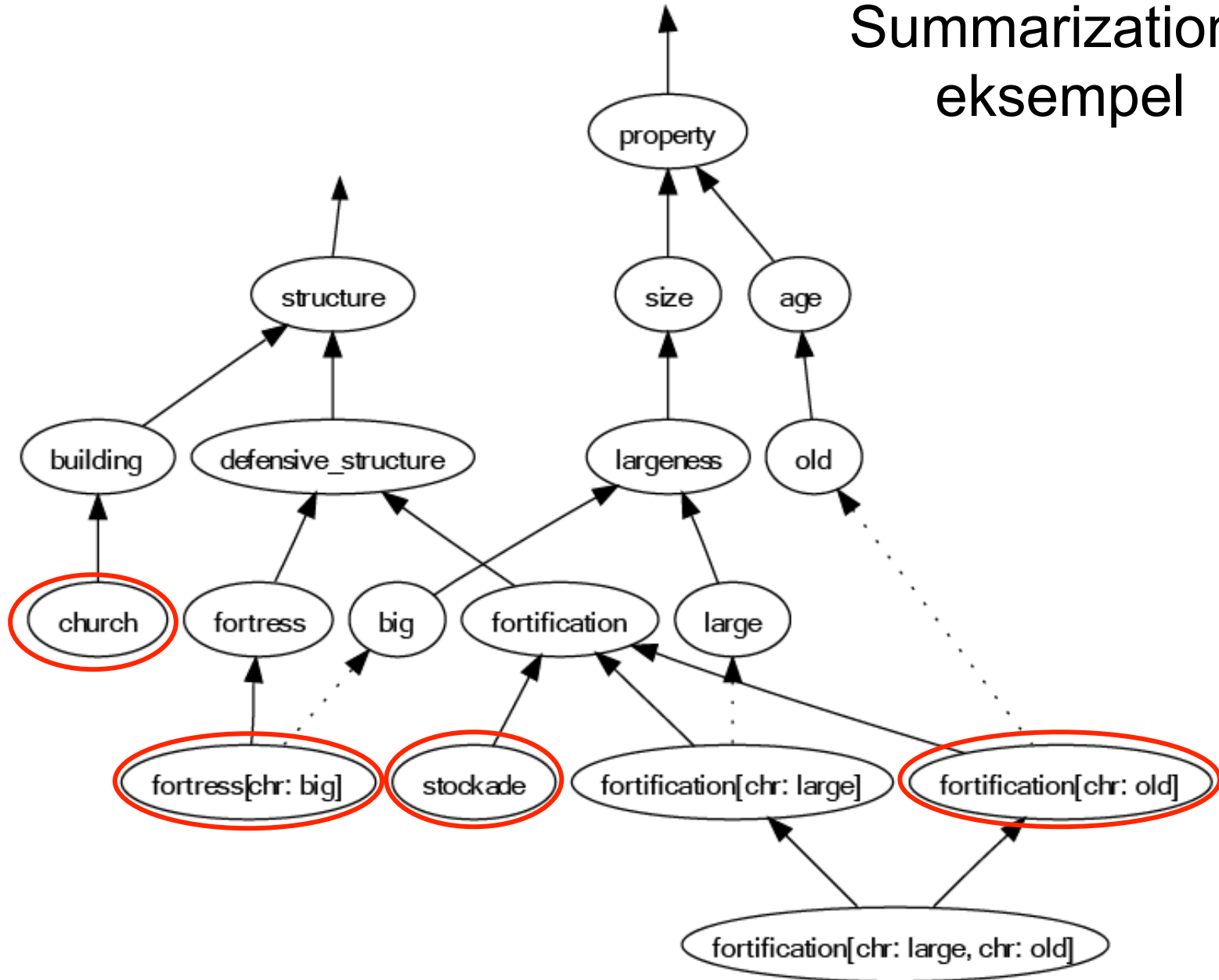
Summarization, eksempel

$C = \{church, fortification[CHR: old], stockade, fortress[CHR: big]\}$

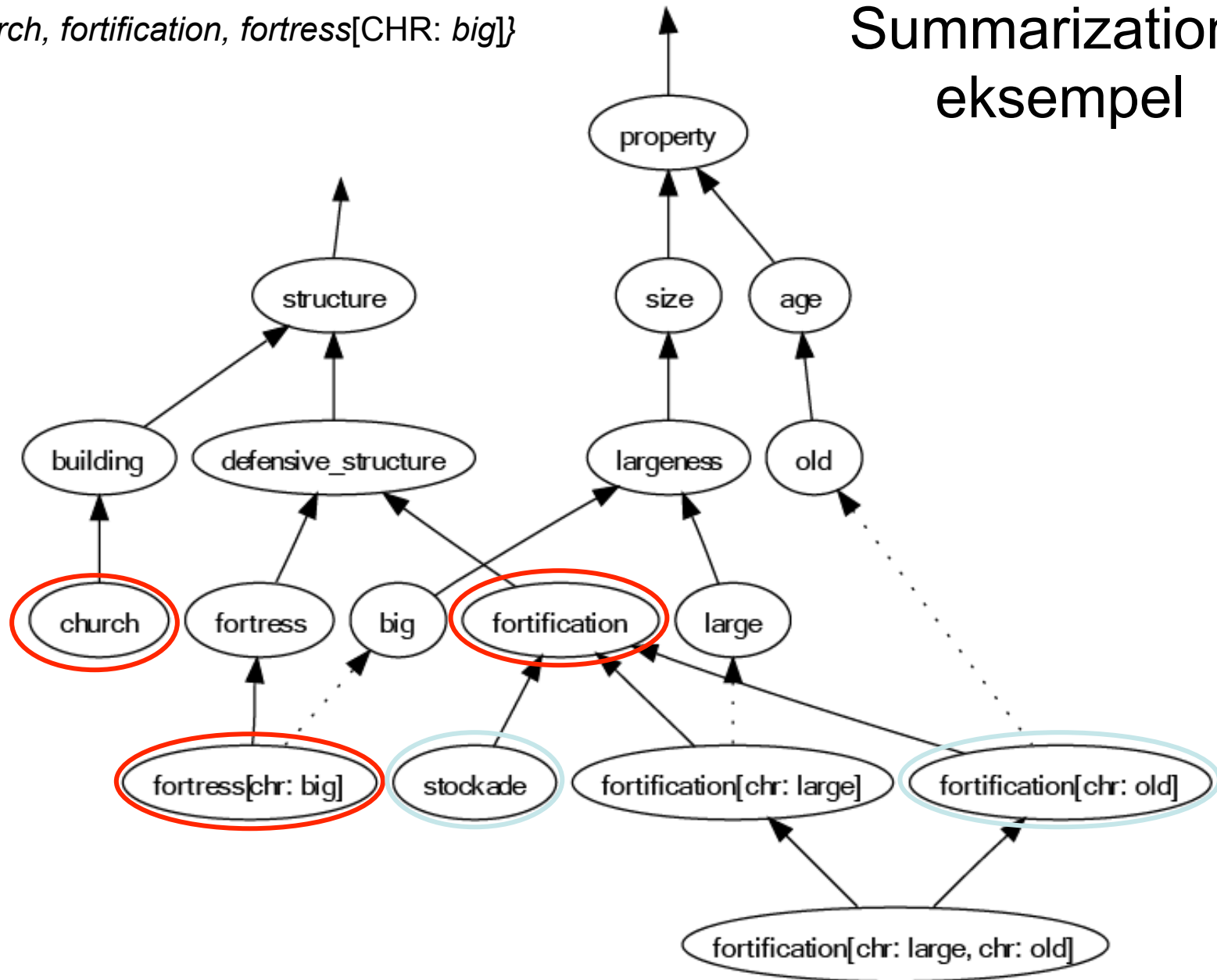
Summarization,
eksempel

$C = \{church, fortification[CHR: old], stockade, fortress[CHR: big]\}$

$\delta(C) = \{church, fortification, fortress[CHR: big]\}$

Summarization,
eksempel

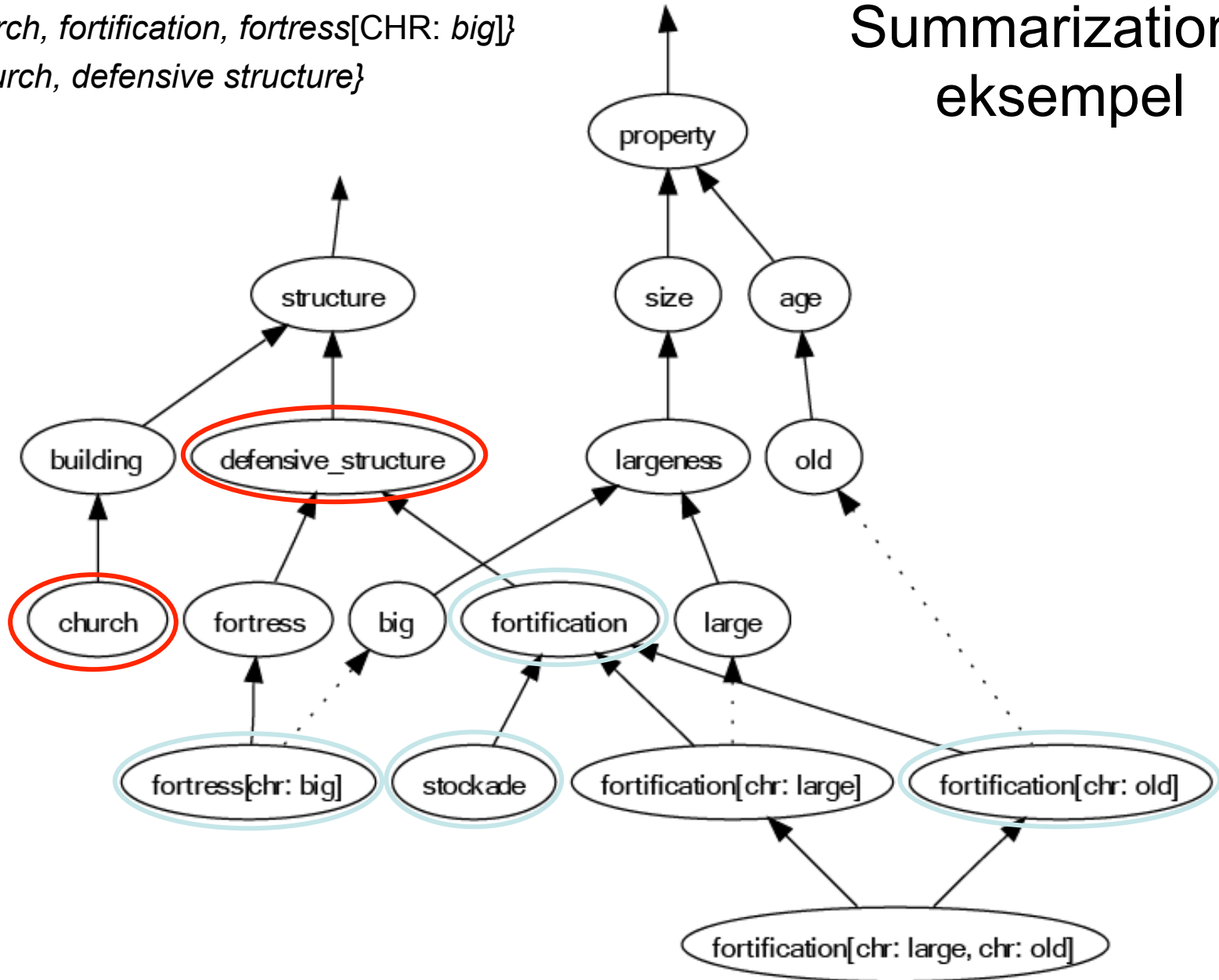

$C = \{church, fortification[CHR: old], stockade, fortress[CHR: big]\}$

$\delta(C) = \{church, fortification, fortress[CHR: big]\}$

$\delta^2(C) = \{church, defensive\_structure\}$

Summarization,
eksempel

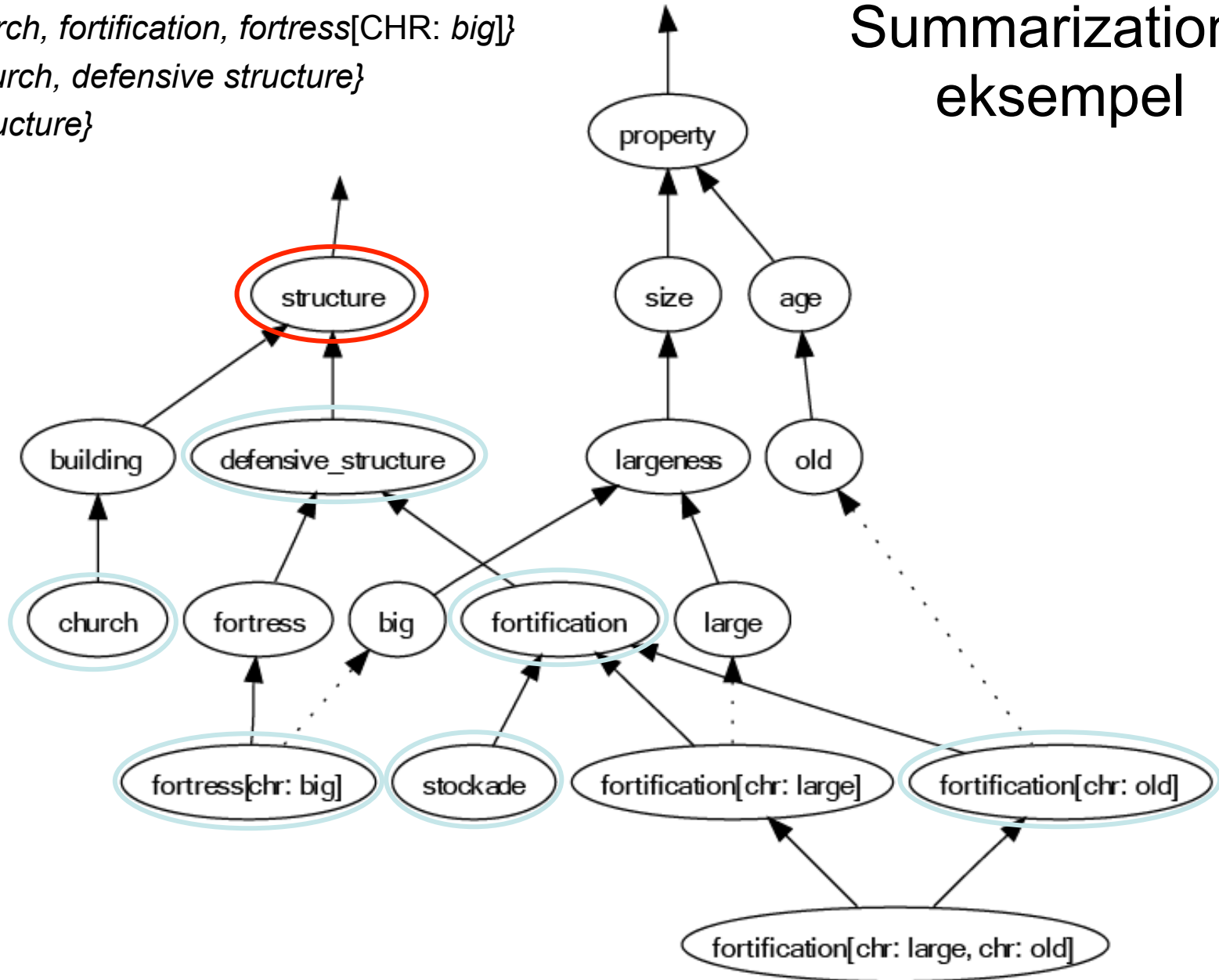
$C = \{church, fortification[CHR: old], stockade, fortress[CHR: big]\}$

$\delta(C) = \{church, fortification, fortress[CHR: big]\}$

$\delta^2(C) = \{church, defensive\ structure\}$

$\delta^3(C) = \{structure\}$

Summarization,
eksempel

Brug af ressourcer

- metadata (indholdsbeskrivelse), som
  - simple ordindeks
  - kontrollerede emneord
  - begrebs-indeks (ontologi/taksonomi-baseret)
  - klassifikation
  - facet-specifikationer
- suppleret med de ressourcer meta-data refererer til, som
  - kontrollerede emneords-systematik
  - ontologi/taksonomi
  - klassifikationsystemer
  - journalplan
- kan danne grundlag for
  - bedre og mere nuanceret søgning
- samt for alternative ”forespørgselssvar”
  - zoom og summarization (opsummering af svar)
  - clustering (samling af dokumenter i grupper)
  - automatisk klassifikation
  - grafisk visualisering (præsentation af dokumenter, såsom svar, fx igennem graf over systematikken)
  - ...

Brug af ressourcer

- udover det
  - simple ordindeks, der dannes for at understøtte fritekstsøgning
- kan man nå langt med automatiske metoder til at danne
  - semantisk indeksering
  - semantisk analyse af tekstindhold
  - “kunstig systematik” såsom termnet, termhierarkier, afledte ontologier
  - meta-data/indholdsbeskrivelse med reference til “kunstige systematikker”
  - meta-data/indholdsbeskrivelse med reference til “rigtige systematikker”, som kontrollerede emneord, ontologier/taksonomier, mm
- men ...

Meta-data?

- der er skabt manuelt
  - og skabt udfra fra et kendskab til indhold i forbindelse med registrering/oprettelse
  - udgør typisk meget værdifuld “viden”
  - har ofte en meget stor betydning for mulighederne for genfindning og
  - kan normalt ikke erstattes/genskabes ved automatiske metoder
- og vil dette ændre sig?
    - (efterhånden som automatiske metoder til indeksering, indholdsbeskrivelse og ressource-opbygning bliver mere raffinerede i fremtiden)
    - næppe
  - men derimod åbnes der nye spændende muligheder med den helt naturlige **synergi imellem**
    - den pålidelige “viden” som **manuelt tilføjede meta-data** udgør og
    - disse **automatiske metoder**